

Zalecenie CM/Rec(2012)13 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie zapewnienia kształcenia wysokiej jakości

(przyjęta przez Komitet Ministrów dnia 12 grudnia 2012 r. na 1158. posiedzeniu Zastępców Ministrów)

Komitet Ministrów, zgodnie z art. 15.b Statutu Rady Europy;

biorąc pod uwagę, iż celem Rady Europy jest uzyskanie większej jedności pomiędzy jej państwami członkowskimi, oraz że cel ten może zostać osiągnięty poprzez podjęcie wspólnych działań w dziedzinie edukacji i kultury;

uwzględniając odpowiednie przepisy Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (ETS nr 5, 1950), a w szczególności Protokół nr 1 do niej (ETS nr 9, 1952) oraz Powszechną Deklarację Praw Człowieka (1948);

uwzględniając w szczególności ich postanowienia ustanawiające prawo do kształcenia;

uwzględniając Europejską Konwencję Kulturalną (ETS nr 18, 1954);

uwzględniając Europejską Konwencję o statusie prawnym pracowników migrujących (ETS nr 93, 1977);

uwzględniając Europejską Kartę języków regionalnych lub mniejszościowych (ETS nr 148, 1992);

uwzględniając Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych (ETS nr 157, 1995);

uwzględniając Europejską Kartę Społeczną (zrewidowaną, ETS nr 163, 1996);

uwzględniając Europejską konwencję o uznawaniu kwalifikacji związanych z wykształceniem wyższym w regionie europejskim (ETS nr 165, 1997);

uwzględniając Konwencję Organizacji Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka (1989);

uwzględniając Zalecenie Rec(2006)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich „Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie 2006-2015”;

mając na uwadze zalecenie CM/Rec(2007)6 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie odpowiedzialności publicznej za kształcenie na poziomie wyższym i badania naukowe;

mając na uwadze zalecenie CM/Rec(2007)13 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie wprowadzenia kwestii płci do głównego nurtu edukacji;

mając na uwadze zalecenie CM/Rec(2009)4 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie kształcenia Romów i Podróżników w Europie;

mając na uwadze zalecenie CM/Rec(2010)7 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie Karty Edukacji Obywatelskiej i Edukacji o Prawach Człowieka Rady Europy;

uwzględniając Białą Księgę Dialogu Międzykulturowego Rady Europy „Żyjemy razem równi w godności” (2008);

zwracając uwagę na Raport Grupy Wybitnych Osobistości w sprawie „Żyjąc razem. Łącząc różnorodność i wolność w Europie XXI wieku” (2011);

uwzględniając fakt, iż prawo do kształcenia może być w pełni realizowane jedynie wtedy, gdy zapewnia się edukację o odpowiedniej jakości;

uwzględniając fakt, iż edukacja służy wielu celom i odgrywa kluczową rolę w rozwoju społeczeństw europejskich;

uwzględniając fakt, iż to, że wszyscy mogą czerpać korzyść z kształcenia wysokiej jakości stanowi kwestię indywidualnej sprawiedliwości, jak też jest najlepszym możliwym sposobem wykorzystania zasobów naszych społeczeństw;

biorąc pod uwagę fakt, iż zapewnienie wysokiej jakości kształcenia stanowi przedmiot odpowiedzialności publicznej;

zważywszy także, że państwa członkowskie odpowiedzialne są za organizację i treść systemów edukacji;

pamiętając, że podczas gdy dostęp do edukacji stanowi sam w sobie ważne prawo człowieka, rzeczywistą wartość tego prawa można wykorzystać jedynie wówczas, gdy edukacja ta jest odpowiedniej jakości oraz gdy możliwości kształcenia i rozwiązania systemowe pozwalają uczniom i studentom zakończenie edukacji w rozsądnym terminie oraz w warunkach sprzyjających kształceniu wysokiej jakości;

biorąc pod uwagę fakt, iż edukacja musi przygotowywać dzieci i młodzież do uczestniczenia w społeczeństwie demokratycznym oraz do działalności gospodarczej, pogłębiać rozwój osobisty uczniów i studentów oraz ich rozwój jako aktywnych członków społeczeństwa, musi rozwijać

i zabezpieczać ich zdolności językowe, matematyczne i poznawcze stanowiące podstawę skutecznego uczenia się w każdej dziedzinie;

uwzględniając fakt, iż edukacja odgrywa kluczową rolę w rozwoju kultury demokracji która jest konieczna dla skutecznego funkcjonowania instytucji i społeczeństw demokratycznych;

uwzględniając, że edukacja musi umożliwiać uczniom i studentom rozwój sprawności w dialogu międzykulturowym;

uwzględniając, że w społeczeństwach demokratycznych wszyscy powinni cieszyć się równymi szansami, dzięki którym będą korzystać z prawa do edukacji i wysokiej jakości kształcenia wspólnie do ich aspiracji i zdolności;

uwzględniając, iż w kompleksowych demokracjach współczesnych władze publiczne mogą realizować te cele na wiele różnych sposobów;

uwzględniając, że instrumenty służące zapewnieniu edukacji wysokiej jakości powinny mieć odniesienie do szczebla edukacji oraz wieku i profilu uczniów i studentów;

Zaleca, by rządy państw członkowskich:

podjęły kroki zmierzające do wdrożenia w polityce, prawie i praktyce postanowień określonych w załączniku do niniejszego zalecenia;

promowały realizację postanowień określonych w załączniku, także w dziedzinach, które nie należą bezpośrednio do ich zakresu obowiązków;

promowały wdrażanie tych postanowień przez instytucje edukacyjne;

jeśli to zasadne, promowały wdrażanie tych postanowień przez odpowiednie podmioty zainteresowane;

zapewniły, że niniejsze zalecenie zostanie rozpowszechnione wśród możliwie największej liczby zainteresowanych osób i instytucji;

dokonały oceny realizacji zapisów niniejszego zalecenia w swoich politykach oraz poinformowały Komitet Sterujący ds. Polityki i Praktyki Edukacyjnej (CDPPE) o podjętych działaniach i uzyskanych wynikach;

Nakazuje Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy by przekazał niniejsze zalecenie rządów tych Państw Sygnatariuszy Europejskiej Konwencji Kulturalnej, które nie są członkami Rady Europy.

Załącznik do Zalecenia CM/Rec(2012)13

Zakres i definicje

1. 1. Niniejsze zalecenie ma na celu zapewnienie kształcenia wysokiej jakości dla wszystkich osób i określenie roli władz publicznych w realizacji tego celu.
2. Niniejsze zalecenie uznaje, że aby do tego doszło, konieczne jest dostosowanie jakości kształcenia i odpowiedzialności władz publicznych za jego zapewnienie do wymagań współczesnych, złożonych społeczeństw. Władze publiczne powinny uznawać kształcenie wysokiej jakości za ważny element prowadzonych polityk.
3. Zalecenie obejmuje wszystkie obszary i poziomy edukacji formalnej w ramach krajowych systemów edukacji i ma na celu zapewnienie edukacji wysokiej jakości dla wszystkich członków społeczeństwa, uznając, że dostęp do edukacji formalnej może być zapewniony na podstawie kwalifikacji uzyskanych w drodze kształcenia nieformalnego i pozaformalnego.
4. Choć zalecenie ma charakter ogólny, uznaje ono, że w przypadku niektórych osób i grup, w tym tych, których warunki medyczne, społeczne, ekonomiczne lub inne stawiają je w szczególnie niekorzystnej sytuacji, mogą być wymagane specjalne środki pozwalające na zapewnienie kształcenia wysokiej jakości.
5. Środki w celu zapewnienia, że uczniowie i studenci korzystają z edukacji wysokiej jakości mogą być również realizowane w ich imieniu przez rodziców lub opiekunów prawnych, w szczególności w przypadku tych uczniów i studentów, którzy z powodu wieku lub innych ważnych powodów, nie są w stanie, w pełni lub częściowo, podejmować decyzji samodzielnie.
6. Dla celów niniejszego Zalecenia, „kształcenie/edukację wysokiej jakości” należy rozumieć jako kształcenie, które:
 - a. jeśli zajdzie taka konieczność zapewnia, dostosowany do potrzeb, dostęp do nauki, dla wszystkich uczniów i studentów, szczególnie tych z grup zagrożonych wykluczeniem, bądź znajdujących się w trudnej sytuacji;
 - b. zapewnia bezpieczne i pozbawione przemocy środowisko uczenia się, w którym prawa wszystkich uczniów są przestrzegane;
 - c. rozwija osobowość, talenty oraz zdolności umysłowe i fizyczne każdego ucznia i studenta w celu wykorzystania ich pełnego potencjału i zachęca do ukończenia programów edukacyjnych, w których uczestniczą;

- d. sprzyja demokracji, poszanowaniu praw człowieka i sprawiedliwości społecznej w środowisku uczenia się, które uznaje potrzeby edukacyjne jak i społeczne każdego z uczących się;
- e. umożliwia uczniom i studentom rozwijanie odpowiednich kompetencji, pewności siebie i myślenia krytycznego, aby pomóc im stać się odpowiedzialnymi obywatelami i poprawić ich szanse na zatrudnienie;
- f. przekazuje uczniom i studentom uniwersalne i lokalne wartości kulturowe, wyposażając ich jednocześnie w umiejętność podejmowania samodzielnych decyzji;
- g. w przejrzysty sposób poświadcza wyniki uczenia się pozaformalnego i nieformalnego na podstawie uczciwej oceny umożliwiającej, by zdobyta wiedza i kompetencje były uznawane w dalszym kształceniu, zatrudnieniu i w innych celach;
- h. opiera się na wykwalifikowanych nauczycielach, którzy są zobowiązani do ustawicznego rozwoju zawodowego;
- i. jest wolna od korupcji.

7. „Odpowiedzialność publiczna” rozumiana jest jako odpowiedzialność organów publicznych. Może być ona realizowana na różne sposoby i na różnych poziomach (krajowym, regionalnym lub lokalnym, bądź jednocześnie na kilku naraz) w różnych krajach i na różnych poziomach edukacji. Obowiązek ten może być spełniany bezpośrednio przez właściwy organ władzy publicznej lub przez inne osoby lub podmioty należycie uprawnione do działania w jego imieniu, na czas trwania jego mandatu lub do czasu, gdy mandat zostanie wycofany.

8. „Władze publiczne” oznaczają każde ciało, organ, podmiot lub inną organizację, na dowolnym poziomie, upoważnioną do kontroli, nadzorowania lub podejmowania decyzji, reprezentowania lub działania w imieniu ludności danego terytorium, bez względu na jego status prawny, w świetle prawa publicznego lub prywatnego. Właściwość władz publicznych może dotyczyć szczebla lokalnego, regionalnego lub krajowego, zgodnie z treścią konstytucji danego kraju.

9. Określenia „uczniowie” i „studenci” oznaczają osoby uczestniczące w programie edukacji.

Podstawowa zasada: równość szans

10. Kształcenie wysokiej jakości powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z jakichkolwiek przyczyn i powinno być rozumiane jako obejmujące dostęp do systemu edukacji oraz korzystanie z warunków nauczania i uczenia się, które w sposób racjonalny umożliwia uczniom i studentom pomyślne zakończenie programu(ów) edukacyjnych, w których biorą udział.

Odpowiedzialność publiczna za zapewnienie kształcenia/edukacji wysokiej jakości

11. Władze publiczne są odpowiedzialne za zapewnienie wysokiej jakości całej oferty edukacyjnej w ramach krajowego systemu edukacji, niezależnie od tego, czy kształcenie odbywa się w placówkach publicznych czy prywatnych. Decydują one, które instytucje i programy edukacyjne, publiczne lub prywatne, należą do systemu krajowego znajdującego się w gestii władz państwowych. Decyzje powinny być podawane do wiadomości publicznej i powinny być oparte na przejrzystych wymaganiach, kryteriach i procedurach, biorących pod uwagę jakość instytucji i programów.

Postanowienia ogólne mające na celu zapewnienie kształcenia wysokiej jakości

Edukacja obowiązkowa

12. Wszystkie dzieci w wieku szkolnym powinny mieć prawo i obowiązek uczestniczenia w edukacji wysokiej jakości, realizowanej przez instytucje publiczne lub prywatne. Publiczna edukacja obowiązkowa powinna być bezpłatna, a wszyscy rodzice lub opiekunowie prawni powinni mieć prawo i obowiązek, aby włączyć swoje dzieci do systemu edukacji. W przypadku, gdy rodzice lub opiekunowie prawni nie zapiszą swoich dzieci do szkoły, władze publiczne powinny mieć odpowiednie uprawnienia i środki w celu zapewnienia prawa dzieci do edukacji wysokiej jakości.

13. Wiek i szczeble kształcenia obowiązkowego różnią się zgodnie z ustawodawstwem krajowym i praktyką. Jeśli kształcenie obowiązkowe jest zróżnicowane, dostęp do określonych programów edukacyjnych powinien być sprawiedliwy i uwzględniać aspiracje i możliwości uczniów.

Nieobowiązkowa edukacja przedszkolna

14. W przypadku gdy całość lub część edukacji przedszkolnej nie jest obowiązkowa, władze publiczne powinny, w pełnym możliwym zakresie, zapewnić rodzicom lub prawnym opiekunom dzieci będących w odpowiednim wieku, możliwość zapisania ich do programów przedszkolnych. W przypadku, gdy oferta ta nie może zostać rozszerzona na wszystkie dzieci, programy dla dzieci w wieku przedszkolnym powinny być udostępniane na zasadach niedyskryminacyjnych oraz w możliwie najszerszym zakresie.

15. Zasadniczo, edukacja przedszkolna powinna zapewniać niezróżnicowane programy edukacyjne i dążyć do zapewnienia wszystkim uczniom umiejętności i kompetencji dostosowanych do ich wieku i poziomu.

Nieobowiązkowa edukacja ponadgimnazjalna

16. W przypadku gdy całość lub część edukacji ponadgimnazjalnej nie jest obowiązkowa, władze publiczne powinny dążyć do zapewnienia szkolnictwa średniego wysokiej jakości dla wszystkich zainteresowanych, współmiernego do ich aspiracji i możliwości. Jeżeli, z ważnych powodów, nie jest

to możliwe, władze publiczne powinny dążyć do zapewnienia alternatywnych rozwiązań, które w możliwie najwyższym stopniu odpowiadają wariantowi preferowanemu przez uczniów.

17. W przypadku, gdy liczba dostępnych miejsc w szkołach zapewniających nieobowiązkowe kształcenie ponadgimnazjalne jest niewystarczająca do zaspokojenia istniejącego zapotrzebowania, władze publiczne powinny zagwarantować dostęp do programów edukacyjnych na sprawiedliwych zasadach.

Szkolnictwo wyższe

18. Studenci powinni mieć zapewniony efektywny i sprawiedliwy dostęp do szkół wyższych i programów zgodnie z ich aspiracjami i możliwościami. Ich kwalifikacje powinny być dostosowane do spełnienia głównych celów szkolnictwa wyższego określonych w ust. 6. Ponadto, uczniowie powinni mieć prawo do pełnego angażowania się i uczestniczenia w zarządzaniu instytucją jako odpowiedzialni członkowie społeczności akademickiej.

19. Władze publiczne ponoszą główną odpowiedzialność za stworzenie spójnych ram, które zapewniają równe dla wszystkich obywateli szanse w dostępie do szkolnictwa wyższego i opartego na zasadzie autonomii instytucjonalnej. Rozwój kryteriów zapewniania jakości, choć oparty na „Standardach i wskazówkach dotyczących zapewnienia jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego”, powinien brać pod uwagę koncepcje edukacji wysokiej jakości, jaką przedstawiono powyżej.

Usługi edukacyjne w placówkach prywatnych

20. System edukacji państwowej może obejmować zarówno publiczne jak i prywatne usługi edukacyjne. Jednak w każdym przypadku, władze publiczne są odpowiedzialne za krajowy system edukacji, za ustanowienie ogólnych ram, w których realizowana jest edukacja oraz za zapewnienie jej odpowiedniej jakości.

21. Na wszystkich szczeblach edukacji, czy obowiązkowej czy też nieobowiązkowej, rodzice i opiekunowie prawni powinni mieć możliwość zapisania swoich dzieci do prywatnych instytucji i programów edukacyjnych, które spełniają normy i wymogi określone przez władze publiczne. Te same prawa powinny przysługiwać uczniom i studentom, którzy mogą zgodnie z prawem lub w oparciu o inne zasady podejmować samodzielne decyzje.

22. W przypadku, gdy władze publiczne postanowią przyznać prywatnym placówkom edukacyjnym, spełniającym wymogi określone dla kształcenia obowiązkowego, pomoc finansową lub inną, powinna być ona realizowana na uczciwych zasadach i być przedmiotem polityk sprawiedliwego dostępu wdrażanych przez odbiorcę usług.

Uczenie się przez całe życie (kształcenie ustawiczne)

23. Każda osoba powinna mieć również dostęp do edukacji wysokiej jakości w zakresie kształcenia ustawicznego, która rozwija i aktualizuje jej kompetencje i zapewnia rozwój potencjału możliwości każdej z tych osób jako obywateli.

24. W związku z tym, władze publiczne powinny zapewnić istnienie, wewnątrz systemów edukacyjnych, dokumentów typu ramowego, które zachęcają do kształcenia ustawicznego poprzez stworzenie alternatywnych ścieżek kształcenia, uznawanie wcześniejszych kwalifikacji edukacyjnych i inne środki. Szczególne wysiłki powinny być skierowane do tych, którzy nie byli w stanie lub nie chcą właściwie wykorzystywać innych możliwości kształcenia, w tym tych, którzy opuścili system edukacji nie uzyskawszy odpowiednich kwalifikacji, albo nawet bez żadnych kwalifikacji.

Ścieżki nauczania i ramy kwalifikacji

25. W opracowywaniu i wdrażaniu krajowych ram kwalifikacji, władze publiczne powinny zagwarantować, że umożliwią one uczniom i studentom modyfikowanie ścieżek edukacyjnych, bez zbędnej straty czasu i powtarzania wiedzy już nabytej. Władze publiczne powinny w pełni zbadać potencjał ram kwalifikacji, aby umożliwić uczniom i studentom, jak również osobom korzystającym z edukacji nieformalnej i pozaformalnej podążanie różnymi ścieżkami kształcenia w celu uzyskania kwalifikacji i szerzej, stosowania ich jako instrumentów ułatwiających kształcenie wysokiej jakości.

Działania na rzecz grup w szczególnej sytuacji

26. Edukacja wysokiej jakości powinna dążyć do zapewnienia włączenia społecznego. Władze publiczne są odpowiedzialne za zapewnienie kształcenia wysokiej jakości także dla tych, którzy nie są w stanie skutecznie korzystać z programów edukacji powszechnej z bardzo różnych powodów, począwszy od braku znajomości języka(ów) kształcenia lub znacznych różnic we wcześniejszych programach nauczania, a skończywszy na tych będących wynikiem ciężkiej niepełnosprawności umysłowej lub fizycznej.

27. Przy podejmowaniu decyzji w sprawie wymogu zapewnienia usług edukacji specjalnej, władze publiczne i instytucje edukacyjne powinny brać pod uwagę zagwarantowanie praw i zaspokojenie potrzeb jednostek, a także dążyć do jak największego stopnia włączenia ich do głównego nurtu programów edukacyjnych.

28. Władze publiczne i instytucje edukacyjne powinny w regularnych odstępach czasu oceniać potrzeby w zakresie kształcenia specjalnego. Uczniowie, którym brakuje motywacji do nauki oraz bogatego środowiska pozaszkolnego pozwalającego im na rozwinięcie umiejętności edukacyjnych na odpowiednim poziomie, powinni być uważani za grupę o specjalnych potrzebach. Władze publiczne

powinny zapewnić, że czynniki kulturowe lub językowe uznawane będą za dziedzictwo studenta i nie będą interpretowane jako trwała niezdolność do udziału w ogólnodostępnych programach edukacyjnych.

29. W przypadku, gdy niezdolność uczniów i studentów do udziału w ogólnodostępnych programach edukacyjnych jest wynikiem czynników tymczasowych, takich jak brak znajomości języka (-ów) nauczania lub znaczne różnice we wcześniejszych programach nauczania, władze publiczne powinny zapewnić, że osoby zainteresowane zostaną wyposażone w możliwości usunięcia przyczyn ich trudności, tak szybko jak to możliwe. W przypadkach, w których konieczne jest zastosowanie specjalnie przystosowanych przepisów, władze publiczne powinny zapewnić takie możliwości kształcenia, które zapewniają dostępność usług edukacyjnych wszystkim grupom wiekowym, których dotyczy system kształcenia obowiązkowego.

Edukacja dla osób pozbawionych wolności

30. Władze publiczne powinny dążyć do zapewnienia wszystkim osobom pozbawionym wolności, w tym nieletnim odbywającym karę lub pozostającym w odosobnieniu dostępu do możliwie najbardziej kompletnych, spełniających ich indywidualne potrzeby i biorących pod uwagę ich aspiracje programów edukacyjnych. W miarę możliwości, edukacja osób pozbawionych wolności powinna być zintegrowana z systemem edukacyjnym kraju, tak aby po wyjściu na wolność mogły one bez problemu kontynuować naukę. Taka edukacja powinna odbywać się pod patronatem uznanych instytucji edukacyjnych.

Zwalczanie korupcji w systemie kształcenia

31. Korupcja w edukacji stanowi naruszenie podstawowej zasady równości wobec prawa. Władze publiczne powinny opracować polityki na rzecz walki z korupcją na wszystkich poziomach edukacji. Środki te powinny dotyczyć różnych form korupcji i odnosić się do ról pełnionych przez wszystkie kluczowe strony. Władze publiczne powinny zapewnić, że ustawodawstwo krajowe zawiera odpowiednie regulacje w zakresie zwalczania korupcji w edukacji i że są one egzekwowane. Działania antykorupcyjne powinny obejmować również rozwój otoczenia, w którym korupcja nie jest tolerowana przez strony i ogół społeczeństwa i w którym angażujący się w sytuacje korupcyjne spotykają się z powszechną dezaprobatą i stawiani są przed obliczem sprawiedliwości.